

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ І ДОСЛІДНИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КРАЩІ ПРАКТИКИ РОЗБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

У РАМКАХ ПРОЄКТУ:

«ВІДБУДОВА ПОТЕНЦІАЛУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ НА УКРАЇНСЬКИХ
ТЕРИТОРІЯХ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД КОНФЛІКТУ: ОСМИСЛЮЮЧИ ВИКЛИКИ ТА
ГЕНЕРУЮЧИ РІШЕННЯ» 619892-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT

Київ

20-21 жовтня 2023 р.

*За повного або часткового використання матеріалів збірника
посилання на видання обов'язкове.*

*Матеріали надруковані методом прямого відтворення тексту,
наданого авторами, які несуть відповідальність за його
достовірність, зміст і стилістику, за правильне цитування джерел
та посилання на них.*

*Організаційний комітет не несе відповідальності за погляди,
висловлені авторами матеріалів.*

КРАЦІ ПРАКТИКИ РОЗБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ
ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м.
Київ, 20-21 жовтня 2023 р.). – Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської
Інтеграції; Київ. 2023. – 114 с.

У збірнику вміщені тези учасників міжнародної конференції науково-практичної конференції,
метою якої було представити та комплексно і всебічно осмислити та висвітлити найкращі
вітчизняні освітні практики у сфері Європейських студій в умовах російської загарбницької
війни проти України.

Збірник матеріалів підготовлено та видано за кошти Проєкту Асоціації: «Відбудова
потенціалу Європейських Студій на Українських територіях, що постраждали від конфлікту:
осмислюючи виклики та генеруючи рішення» 619892-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT,
що здійснюється за підтримки Програми Еразмус+ на пряму ім. Жана Монне

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an
endorsement of the contents which reflect the view of the authors, and the Commission cannot be
held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Збірник розміщено на сайті: aprei.com.ua

ЗМІСТ

Андруховіч Дана ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОБУ ВІЙНИ.....	6
Антонюк Катерина ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В РЕАЛІЯХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ.....	10
Бабаджян Гаяне, Коваленко Вікторія САМОРЕГУЛЮВАННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	13
Баранов Олександр, Головка Ольга, Дубняк Марія РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУ EULIOT	16
Вівсюк Ірина ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	19
Гибало Анастасія, Хмурова Вікторія ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ – ОСВІТНЯ СКЛАДОВА.....	22
Максим Горшков MASSIVE OPEN ONLINE COURSES ЯК МЕТОД ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ	26
Гуцалюк Олексій, Бондар Юлія ГАРМОНІЗАЦІЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ.....	29
Завгородня Єлизавета, Мельник Тетяна РОЗВИТОК ПРОГРАМ НАВЧАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	32
Іванченко Галина, Веслова Яна ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РЕЛОКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	36
Копчикова Інна ІННОВАЦІЙНЕ ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	41
Кульганік Оксана НАПРЯМИ КОНКУРЕНТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ В РАМКАХ ДОПОМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	44
Лаврентьєва Валерія СПІВПРАЦЯ МІЖ УНІВЕРСИТЕТАМИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ	47

Мороз Оксана	
ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
Наумова Тетяна, Акімова Наталія	
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРАГНЕННЯ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ І НАУКИ	56
Непиталюк Антон	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИЩОЇ ШКОЛИ: ОСВІТА БЕЗ МЕЖ /S. МЕЖІ ОСВІТИ.....	59
Nesterenko Iryna	
FORMATION OF HIGH-TECH BIOCLUSTERS: EU EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE	66
Осіпова Лариса	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	70
Павлюк Тетяна	
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	75
Пипяк Микола	
РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	77
Пошедін Олег	
ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ НА СПІЛЬНУ ПОЛІТКУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	79
Стратійчук Вікторія	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВОЄННІ ВИКЛИКИ.....	82
Талаш Дарина	
ОСВІТА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ.....	86
Тараненко Ганна	
INTERNATIONALIZATION OF EDUCATION: CASE OF COOPERATION UNDER THE BALTIC UNIVERSITY PROGRAMME	89
Тернова Алла, Сіренко Світлана	
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ	92
Федюніна Олена	
ІНТЕГРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ДОСВІД ПЕРЕМІЩЕНОГО ЗВО	95

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

В умовах глобальних викликів, таких як демографічні зміни, міграція, економічна нестабільність та кризові ситуації, до яких обов'язково можна віднести російське вторгнення в України, соціальні послуги стають ще більш важливими. Вони можуть бути ключовим інструментом у підтримці людей під час криз природні катастрофи, війни, пандемії тощо. Це спонукає до створення інструментів, які можуть забезпечити оптимальний баланс між економічними та соціальними компонентами розвитку суспільства, а також мінімізували ризики конфлікту між перевагами економічного розвитку та механізмами державного управління наданням соціальних послуг.

Сьогодні, незважаючи на воєнний стан, саме збагачення спектру вибору форм соціальних послуг та методів обслуговування населення є пріоритетним завданням, яке стоїть перед державою. Проте, на шляху побудови ефективної системи надання соціальних послуг виникає ряд проблем які є предметом нашого дослідження.

В науковій літературі соціальні проблеми в цілому та надання соціальних послуг зокрема досліджують: І. Гришова, Шестаковська, О. Кравченко, І. А. Молоченко, В. Майборода, Т. Семигіна, К. Сухова [2], О. Нечосіна, А. Колосок [1], І. Бичук [1], К. Дубич [6] та інші.

Соціальні послуги є важливим компонентом суспільного розвитку та добробуту громадян. Вони спрямовані на підтримку осіб, які перебувають у вразливому стані, це люди похилого віку, особи з інвалідністю, бездомні, особи з обмеженими можливостями, сім'ї з низьким рівнем доходу та багато інших. Нажаль в умова воєнного стану кількість таких людей зростає. Соціальні послуги мають на меті полегшити життя та покращити добробут цих людей. Вони можуть включати в себе надання медичної допомоги, житлової підтримки, професійної реабілітації, навчання, послуги соціальних працівників, консультування та інші види допомоги. Надання соціальних послуг може допомогти зменшити нерівності, сприяти інклюзії та забезпечити рівні можливості для всіх членів суспільства.

Неабияким можливостями та компетенціями наділені органи місцевої влади, що покладає на них більше ініціативи у наданні соціальних послуг з урахуванням запитів громадян. Територіальні громади на місці мають

забезпечувати планомірне та оперативне надання соціальних послуг, якісно аналізувати потреби населення громади. Таким чином можна полегшити планування, фінансування наданих послуг, та покращити контроль за виконанням норм і дотриманням якості. Соціальні послуги спрямовані на мінімізацію ризиків соціальних проблем та збільшення людського потенціалу, адаптацію, інтеграцію та реінтеграцію найбільш вразливих та незахищених верств населення, з врахуванням наявних ресурсів органів державної влади та місцевого самоуправління [1, с. 93].

На місцевому рівні управління носить в основному тактичний характер:

- створення цільових програм та їх реалізація;
- формування бюджету на місцях з огляду на витрати на соціальне обслуговування;
- розвиток співпраці з іншими громадами;
- інспекція за додержуванням державних стандартів.

Однак, сьогодні на освітні та медичні послуги роблять більший акцент, аніж надання соціальних послуг, тобто ця сфера не є однією з найпріоритетніших для територіальних громад, тому, існують певні проблеми.

Однією з перших проблем можна виділити недостатнє фінансування при розширенні переліку соціальних груп та категорій населення, які потребують соціальної підтримки з боку держави. Ця проблема загострюється під час військового стану, адже розширюється перелік категорій населення, яким необхідне надання соціальної підтримки, під впливом погіршення економічної ситуації в Україні, зростання безробіття, прогресуючої інфляції, зростання цін на продовольчі товари, зростання тарифів на комунальні послуги. Це призводить до збільшення навантаження на бюджети всіх рівнів, що змушує органи влади здійснювати більш ефективне управління та розподіл/перерозподіл бюджетних коштів [2, с. 121].

Наступна проблема полягає у кадровому забезпеченні: доречно зазначити, в Україні особливо не вистачає соціальних працівників чоловічої статі (Рис. 1). Професія цього фаху вимагає не тільки бути спеціалістом у питаннях життєдіяльності певної групи обслуговуваних населення та бути законодавчо обізнаним для того, щоб бути корисним та задовольняти запити громадян, а й змушує дотримуватися толерантності до отримувачів соціальних послуг, незалежно від його характеристик. Однак бувають ситуації, які вимагають чоловічої присутності.

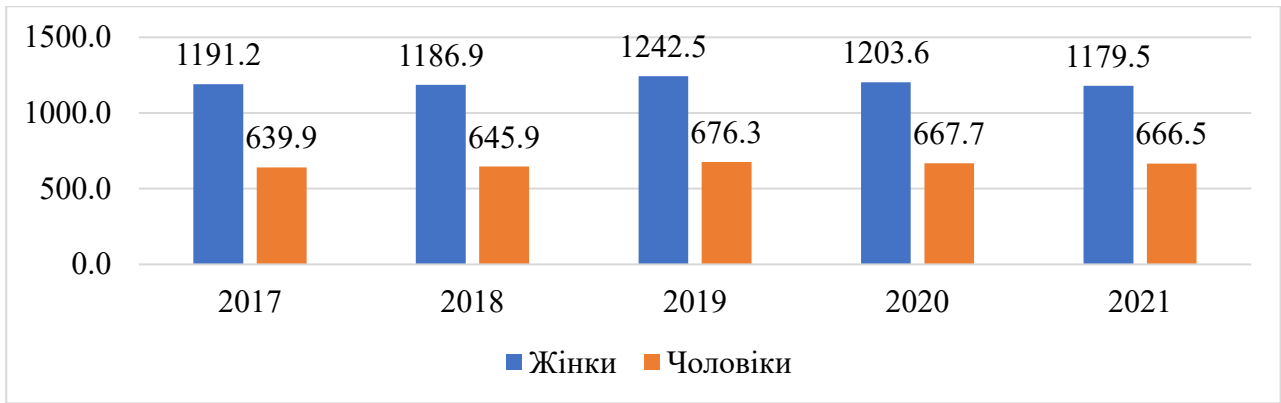

Рис. 1. Чисельність соціальних працівників за статтю за 2017-2021 роки, тис. осіб
Джерело: розроблено автором на основі [3]

Дослідження показує, що кількість фахівців у наданні соціальних послуг чоловічої статі щороку майже вдвічі менша ніж жінок. Варто також зазначити, у 2022 році, у зв'язку з військовим станом, чисельність фахівців чоловічої статі у кожній територіальній громаді фактично наблизилася до нуля. Існує безліч факторів, які пояснюють більшу чисельність працівників соціальної роботи жінок над чоловіками і головним фактором все ж таки виступає фінансова складова. Професії соціального працівника, робітника чи фахівця є досить знеціненими, адже рівень заробітної плати не відповідає вимогам до спеціалістів.

Але щороку рівень заробітної плати зростає в середньому на 22,4%. Однак, якщо порівняти із рівнем заробітних плат цих професій країн Європи, то можемо побачити таку ситуацію (Рис. 3).

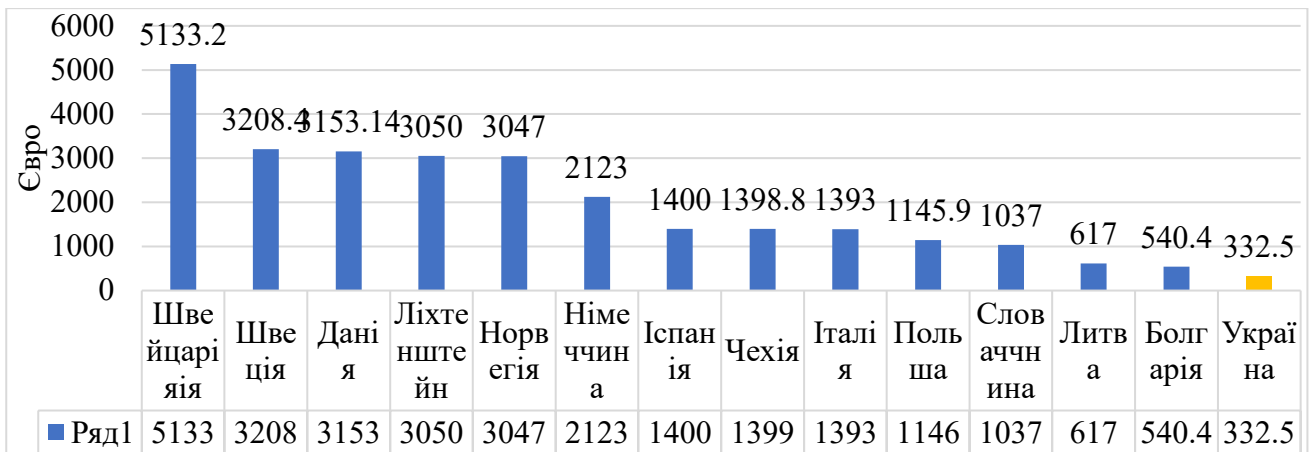

Рис. 3. Середньомісячна заробітна плата працівників соціальної роботи у країнах Європи та в Україні (євро)

Джерело: розроблено автором

Як бачимо, розмір заробітної плати в Україні є найменшим серед показників інших країн Європи, так у Болгарії рівень зарплати працівників соціальної роботи у 1,5 раза вищий, ніж в Україні. Найвищий рівень заробітної плати в однієї з найбагатших країн у світі – у Швейцарії. У всіх перелічених

країнах професія соціального працівника/робітника також вважається однією з низькооплачуваних. Німеччина вважається однією з еталонів у сфері соціального захисту населення, однак рівень заробітних плат соцпрацівників сусідньої Данії та карликового Ліхтенштейну вищі.

Ще однією проблемою можна визнати відсутність ефективної системи державно-приватного співробітництва в сфері надання соціальних послуг. Наявність такого партнерства забезпечила б якісніше обслуговування населення.

Також, є певні проблеми у нормативно-правовій базі, яскравим прикладом може слугувати відсутність або застарілість соціальних норм, на яких повинні створюватися правила та принципи надання соціальної підтримки, які підкреслюють ознаки централізованої законодавчої підтримки.

Існує також проблема у невідповідності термінології деяких нормативно-правових актів. Наприклад, Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» у статті 1 визначає державні соціальні стандарти як комплекс соціальних норм і нормативів, встановлених законами та нормативно-правовими актами, що встановлюють рівні основних державних соціальних гарантій. Однак, стаття 8 цього ж закону стверджує, що розміри державних гарантій соціальної підтримки осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначаються державними соціальними нормативами у сфері надання соціальних послуг [4]. Закон України «Про соціальні послуги» використовує зовсім інший підхід до поняття «державні соціальні стандарти», змінюючи його на «державний стандарт соціальної послуги», що охоплює вміст, розмір, норми, умови та порядок надання соціальної послуги, а також показники її якості, встановлені нормативно-правовим актом головного органу керуючої влади у сфері соціальної політики [5]. Ці розбіжності призводять до проблем у визначенні вартості соціальних послуг, оскільки відсутні чіткі норми і нормативи, а також неузгодженість між соціальними послугами, що фінансуються з державного бюджету, та платними соціальними послугами.

Варто ще відзначити про труднощі в оцінці якості та економічної ефективності заходів з надання соціальної допомоги. Основними проблемами в управлінні соціальною роботою на рівні територіальних громад є:

- нормативно-правова неврегульованість прав надання соціальних послуг у громаді, нормування та стандартизації якостей цих послуг. Це обумовлено сучасним механізмом забезпечення фінансування та налагоджування, який практично блокує перспективи органам місцевого самоврядування запрошувати міждержавних суб'єктів надання послуг, а також створювати та розвивати власний механізм надання стаціонарних і альтернативних послуг у відповідності з специфічними потребами конкретної громади;
- відсутність партнерства між територіальними громадами, що суттєво знижує ефективність управлінського впливу в соціальній сфері;
- присутність складнощів із оцінкою ефективності та якості роботи фахівців соціальної роботи з різними групами населення, які потребують у наданні соціальних послуг [6, с. 3].

Список використаних джерел:

1. Бичук І., Колосок А. (2022) Менеджмент соціальних послуг територіальної громади в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas*. 3. 92-99. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/694/639>.
2. Сухова К. К. (2022) Проблемні аспекти державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах. *Інвестиції: практика та досвід*. 4. 118-123. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2022/22.pdf.
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14/ed20221119#Text>.
5. Про соціальні послуги: Закон України із внесеними змінами від 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
6. Дубич К. В. (2017) Участь громадських організацій в публічному управлінні системою соціальних послуг. *Державно-управлінські студії*. 2. 1-4. URL: <http://www.dus.nayka.com.ua/?op=1&z=26>.

Павлюк Тетяна

доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,

Вінницький торговельно-економічний інститут

ДТЕУ, Україна

ORCID: orcid.org/0000-0001-5300-3588

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Війна, яку розпочала росія, з одного боку, призвела до досить негативних наслідків для України, з іншого – прискорила євро інтеграційні процеси та сприяла про європейському об'єднанню нації, незворотності руху до ЄС. Розвиток України є одним із пріоритетів. Нинішня фаза євроінтеграції прискорила кризові явища та внутрішні українські проблеми, що обумовило необхідність збільшення підтримки держави мало захищеним верствам населення Внутрішньо переміщеним особам (ВПО). На жаль, однією із проблем є величезні людські і фінансові втрати.

За даними Єдиної інформаційної бази даних про ВПО станом на 25 листопада 2019 року в Україні було взято на облік 1 424 967 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим [1].

Тобто 60% усіх ВПО становлять особи, які переїхали зі свого попереднього місця проживання в Донецькій області, 37% осіб – з Луганської області, 3% осіб – з Автономної Республіки Крим. Таку статистику можна пояснити тим, що на території Донецької та Луганської областей з 2014 року триває збройний конфлікт, який призвів до продовження масового переселення місцевого населення, яке шукає притулок в інших областях України. Щодо АР Крим, то на цій території не було таких активних військових дій, тому кількість переселенців з цієї території є значно меншою. Відповідно до даних моніторингу Міжнародної організації з міграції зайнятість є однією з основних проблем, що постають перед внутрішньо переміщеними особами. Лише 46% ВПО порівняно з 60,1% – до переміщення, вдалося знайти роботу на новому місці. Переважна більшість (91%) з них зазначали, що стикалися зі складнощами, коли шукали роботу. Найчастіше проблемою становила нестача вакансій взагалі (64%) та низька заробітна плата на пропонуваніх вакансіях (56%). Це безумовно впливає на рівень добробуту внутрішньо переміщених осіб. Найбільшою проблемою, на яку вказали внутрішньо переміщені особи, був брак власного житла (41%). Більшість внутрішньо переміщених осіб проживали в орендованому житлі: 49% мешкали в орендованих квартирах, 10% – в орендованих будинках і 5% – в орендованих